

La llum de la creu de Teulats

Santa Maria de Merlès

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Sector est del terme municipal
Emplaçament A 1550 metres per pista forestal de la carretera BV-4401, punt quilomètric 18'900.

Coordenades:

Latitud: 42.00166
Longitud: 2.00135
UTM Est (X): 417296
UTM Nord (Y): 4650443

Classificació

Número de fitxa 08255 - 246
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Tradició oral
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Alguns veïns del municipi recorden la llegenda, especialment els d'edat avançada.
Protecció Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Simbòlic
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Teulats](#)

Autoria de la fitxa Jordi Compte i Marta Homs
Data de registre de la fitxa: dc., 14/11/2007 - 01:00

Descripció

"En una petita parròquia de la vall de Merlès, a sobre de la carena que flanqueja la riera s'estiragassa fins a Pinós enllà, en un planell airejat de tramuntana des d'on la blanca neu del Pirineu sembla gairebé poder tocar-se amb el palmell de la mà, s'hi troba una masia coneguda per Teulats. És una casassa, no pas extraordinàriament gran, sinó per la potència en que se'ns mostren les seves harmonioses formes sorgides de la solitud del paratge, tot evocant-nos altres èpoques en què la riquesa de pairalies com aquesta donava vida ufanosa a les contrades de la vall.

Fa molts anys, en el tombant de la centúria passada, per aquells verals solitaris del Lluçanès hi rondava un estol de feréstecs personatges: gent esgarriada de les últimes conteses civils que enverinaven aquesta terra durant el segle dinovè i que després de mitja vida guerrejant per la muntanya catalana ja no coneixien altre ofici ni manera de viure que el que les armes els proporcionava. Saltejadors, extorsionadors i lladres de camí ral.

Com que eren fins i perspicaços a ensumar on jeien reclosos els diners atresorats, un dia, armats fins a les dents, assaltaren la masia de Teulats i, agafant per sorpresa l'amo del mas, que feinejava per uns camps a la vora de la casa, amb crits i amenaces li ordenaren que els donés totes les unces d'or, que per garrepa tenia guardades en alguna cambra fosca. El pobre home, sorprès i esporuguit per la cara d'angelets que mostraven els visitants, s'hi negava, no obstant, amb fermesa.

Els lladres, que no estaven per romanços ni per perdre el temps, l'obligaren amb empentes a pujar a la cuina, i sense cap mirament, el penjaren per la jupa als clemalls de la llar de foc. Al cap d'una estona, una ferum de socarrat començava a sortir per sota les espadenyas d'aquell bon pagès, mentre els bandits, amb renecs, crits i riallotes, no feien sinó demanar-li pels diners. Ell, amb ais, uis i grans escarafalls, contorsionant-se per sobre les brases del setial del foc, repetia una i altra vegada que mai els els donaria.

Quan els lladres s'adonaren que la determinació de l'amo de Teulats era ferma i que no en traurien res, decidiren matar-lo. Ell, en un intent de guanyar temps o potser d'allargar desesperadament la seva existència, els demanà que abans de morir com a última voluntat li deixessin contemplar per darrera vegada la vall de Merlès. Els bandits accediren i el portaren a un gran planell rocós que hi ha a cinc minuts de la casa, des d'on s'albira la vall.

Mentre el pobre home amb les mans lligades a l'esquena contemplava tremolós la panoràmica, el cap dels bandits amb una veu ronca i gastada li cridava:

- Maleït Teulats, per última vegada, digue'ns on tens amagades les fotudes unces d'or.

El pobre Teulats escoltava capbaix sense respondre. Després d'un esgariífós silenci, la descàrrega d'un trabuc el déu caure mort a terra cargolat per la metralla.

Pocs dies després, i tal com és costum cristià, els parroquians de Sant Martí plantaren una creu de ferro en el mateix lloc on havia mort assassinat l'infortunat hereu.

A partir d'aquell dia, aquest indret fou conegut per sempre més amb el nom de la Creu de Teulats, i malgrat que avui la creu ha desaparegut, hi resten encara els rocs amuntegats que l'aguantaven.

Però aquesta història no acaba pas aquí. Passats uns anys, un dissabte en què el Ton del Molí del Mas, havent anat a mercat a Vic, feia bo i caminant a les fosques d'una nit gèlida d'hivern el camí de retorn a casa seva, en passar pel costat de la creu es preguntava que carat hi feia aquella creu plantada sobre aquell munt de rocs i en un paratge tan solitari. De sobte, una llum blanca i fulgurant emergia de la mateixa creu i se li plantificava al seu darrere seguint-li els passos a una distància no gaire lluny d'ell.

Observacions:

(Continuació descripció) El Ton, tot i estar molt impressionat pel que veia, no era pas un home poruc, i fent el cor fort seguí corriol avall fent un esforç per desinteressar-se d'aquella màgica que l'acompanyava, de la qual mirant-la de reüll podia veure la resplendor.

Baixant per la costa, passà al cap de poc pel Riambau i en el silenci de la nit ressonava des de dins de la cuina de la casa la remor de la gent del mas que resaven el rosari. Es podia sentir la veu de l'amo com manava les pregàries:

- Santa Maria.

I contestaven els altres:

- Ora pro nobis.

Seguia baixant i la llum sempre al darrere. Tot d'una, en el moment en què prenia el trencall cap al molí d'Escrigues, va deixar-lo de seguir i tota sola se n'anà camí avall fins a fondre's en el petit fossaret que hi ha al costat mateix de l'església parroquial de Sant Martí. Semblava talment com si aquella llum volgués mostrar al Ton del Molí el lloc on jeia des de feia anys l'infortunat protagonista de la Creu de teulats.

L'endemà a tot Merlès ja es parlava de la llum, i pocs dies després eren més d'un els que se l'havien trobat.

Un, l'havia vista pel camí i tan aviat li sortia pel davant com pel darrere; un altre donava per cert haver-la vist que es ficava a la rectoria. Així corria la brama, i de portal en portal s'anava teixint un final grotesc per a aquesta història.

- A sota el castell ha sortit por! - deia la gent. Després ja digueren:

- Això és que fan màgia! Qui la deu fer?

Aviat trobaren que el qui la feia era el senyor rector. I s'alçaren un formiguer de veus, de murmuracions i de calúmnies.

- Qui la pot fer, aquesta màgia, sinó el senyor rector?

- Ho fa perquè pugui dir misses pels difunts de Teulats.

Un altre més desvergonyat assegurava:

- Ahir al vespre jo vaig haver d'anar a la rectoria i vaig trobar el senyor rector llegint un llibre molt gros.

Així anaven creixent les sospites fins a fer la vida impossible a aquell bon capellà que només tenia cura de la parròquia.

La cosa, però, anà a més, i s'arribà fins a practicar-li un registre a la mateixa rectoria.

- No ho sabeu?

- Què?

- Han anat a registrar la rectoria.

- Voleu dir?

- I el bo és que ha trobat al senyor rector en el precís moment de fer la màgia. Tenia la màquina als dits.

- Qui ho havia de dir!

- Ja m'ho pensava jo! - deia un altre.

- Jo no en planyeria pas! - feien tots.

I al capdavall, ¿sabeu com l'havien atrapat, aquell bon vellet de cabells blancs que era el senyor rector? Doncs amb els esmolls de fer hòsties als dits."

Història

Aquesta llegenda va ser recollida pel folklorista Josep Maria Vilarmau a finals del segle XIX, dins la carpeta 12, volum X, anomenada "Pistologia". Recentment va ser ampliada segons fonts orals i novament escrita per P. Mestre, D. Montanyà i J.A. Planes en el llibre "El Lluçanès màgic".

Bibliografia

AADD (1998). El Lluçanès màgic. Recull de llegendes i rondalles del Lluçanès. Edicions Cossetània i Ajuntament de Sant Boi de Lluçanès.

